

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN “SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELER”

Zeki AKÇAM*

Özet: Şerîye sicilleri, genellikle tarih alanında çalışan araştırmacılar tarafından incelenmekte ve üzerinde sosyal tarih ile ilgili çözümlenmeler yapılmaktadır. Ancak bu metinlere farklı disiplinlerden araştırmacıların da ilgi göstermesi, disiplinler arası bakış açısının gelişmesi bakımından son derecede önemlidir. Çünkü gündelik yaşamda meydana gelen sosyal hadiselerle birlikte, dilimizde var olan arkaik kelimeleri, coğrafi mekân adlarını, giyim kuşam, ekonomi, barınma çeşitlerini, geleneksel hukuka ait uygulamaları; kısacası maddî ve manevî folklor ürünlerimize bu metinlerde rastlamaktayız. Gerekle Kıbrıs'ta, gerekse Türkiye ve diğerk ülkelerdeki sicillerin, okuma çalışmaları tam anlamıyla bitmediğinden dolayı, nitelikli bir karşılaştırma yapma olanağına sahip değiliz. Gün geçtikçe yeni siciller ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs'ta 2009 yılında Larnaka'da bulunan ve KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi tarafından özel bir operasyonla Kuzyey'e geçirilen defterlerin, büyük bir kısmı okunmayı beklemektedir. Yine, Lefke Sancağı'na bağı olan defterler ve çeşitli defterlerin müsveddesi olduğunu düşündüğümüz steno tarzı kayıtlar, araştırmacıların ilğisini beklemektedir. Bu defterlerin okunması ile birlikte, folklorumuza ait daha birçok unsurun tespit edileceğı ise bir gerçektir. Çalışmamıza esas olan 1273 (1 Ocak 1857)-1274 (3 Temmuz 1857) ve “1281 (2 Kasım 1864)-1282 (2 Mayıs 1865) tarihli iki adet Kıbrıs Şerîye sicilinde maddî kültür unsurlarımızdan halk mimarisine ait “sundurma/sündürme” yapı tekniklerinin özellikle zikredilmesi, eğer unutulmuşsa, metnin ilgili kısımlarına çizgi çekilerek mutlaka eklenmesi oldukça dikkat çekicidir. 1273-1274 tarihli sicilde iki, 1281-1282 tarihli sicilde ise on adet, içinde sundurma yapıların geçtiğı dava tespit edilmiştir. Mülk, satış ve veraset davalarında binaların oldukça önemli bir parçası olarak verilen sundurmaların, gündelik yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası olduğu ve bu bağlamda, dava metinlerinde mutlaka belirtilmesi gereken bir maddî kültür unsuru olarak karşımıza çıktığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şerîye sicilleri, sundurma, sündürme, maddî kültür, Kıbrıs “Porcb” As Material Cultural Components In Cyprus Sherry Registries
Porcbes (Sundurmalar) As Tangible Cultural Elements In Cyprus Court (Sheriye) Records

* Öğr. Gör., Girne Amerikan Üniversitesi, E-Posta: zakcam@gau.edu.tr

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELER”

Abstract: Court registries are generally examined by the historians to reveal social history. However, their analysis is equally important for the researchers from different disciplines in order to develop a multi-disciplinary perspective. These texts include, in addition to social events, archaic words, words for geographical places, clothing, economy, types of housing, traditional law applications that constitute material and moral folklore. Since registry reading studies have not been fully completed neither in Cyprus, nor in Turkey nor in the other countries, we are not able to make a qualitative comparison. New registries are emerging day by day. The big portion of the books which were found out in Larnaka, Cyprus in 2009 and transferred to the Northern side with an special operation by TRNC National Archive and Research Department are pending for interest.

Likewise, recordings belonging to Lefke Starboard and records which we suppose them to be copies of various books in form of steno deserve the interest of the researchers. After analysing these texts, it will be possible to unveil many more aspects of our folklore.

In two Cyprus Court registries between the dates 1273 (1 January 1857)-1274 (3 July 1857) and “1281 (2 November 1864)-1282 (2 May 1865) which constitutes the basis of our study, it is remarkable that there are expressions of structural techniques of Sundurma/Sündürme (Porches) of folk architecture, a component of our material culture. If forgotten in the text, explanations are added to the related part of the text with an attention marker.

There were two lawsuits in the registry dated 1273-1274 and ten lawsuits in the registry dated 1281-1282 in which those structures were described. It is observed that porches described as vital parts of the buildings in the possession, sale and devolution lawsuits are indispensable part of the daily life and emerge as important material cultural components to mention in the texts of lawsuits.

Keywords: Court registries, porch, porchless, moral culture, Cyprus

Giriş

Bilindiği gibi insanoğlu, var olduğu günden beridir birtakım temel ihtiyaçlarını karşılamak maksadı ile içinde bulunduğu coğrafya ve bu coğrafya ile birlikte meydana gelen diğer unsurlardan hareketle gündelik yaşamını kolaylaştırmak maksadı ile birçok hususu yaşamına kazandırmıştır. Başlangıçta, temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik eylemlerden olan davranışlar, zamanla insanoğlunun algı dünyasının zenginleşmesi ile birlikte sadece temel ihtiyaçlara yönelik değil aynı zamanda kendisine haz vermeye başlayan tasarımlara dönüşmüştür. İşte bunlardan bir tanesi de halk mimarisidir. Binlerce veya yüz binlerce yıl önce, doğadaki yırtıcı hayvanlardan korunmak maksadı ile çok sağlam doğal barınaklara sığınırken, zamanla temel korunma gereksinmelerini karşılamanın ötesinde; gündelik yaşamımızdaki pratik kullanımlara yönelik taleplerimize cevap veren yapılar yapılmaya başlanmıştır. Kıbrıs adasında da aslında durum pek farklı olmamış, adanın çeşitli yerlerinde yer alan doğal malzemelere göre mimarimiz şekil almıştır. Biz de bu çalışmamıza, şimdiki mevcut bilgilerimize göre 1571 yılında Kıbrıs

Adası'na yerleşmiş olan Türklerin (Çevikel 2000, Dündar 1998, Özkul 2005) geleneksel halk mimarisinde kullandıkları “sundurma/sündürme”lerin gündelik yaşamdaki önemi ile birlikte 1273 (1 Ocak 1857)-1274 (3 Temmuz 1857) (Akçam 2007) ve 1281 (2 Kasım 1864)-1282 (2 Mayıs 1865) tarihli iki adet şerhiye sicilinde hangi davalarda ve ne şekilde geçtikleri üzerinde durmaya çalışacağız. Ancak sundurmalar sadece yukarıda adı geçen sicillerde değil birçok sicil ve zabıtta görülmektedir (KŞS I-B 1057-1065:37,41,42,46,50,52,53,58; KŞS III 1018-1019:3,16,24,28,30,35,78,79,111,124,127,178; KŞS IV 1043-1044, KŞS (Zabıt) VIII 1280-1281).

Sundurma veya südürme şu şekilde tanımlanmaktadır: “ev önündeki çıkma; evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe sofa... Anadolu ağızlarında südürme’ evin önündeki çıkma, kiremitli çatıların, yapıdan taşan kısmı’ anlamlarında kullanılır (Kabataş 2009:522).” Kabataş sözlüğünün konu ile ilgili maddesinde (Yorgancıoğlu 2000:27) adlı kaynağa atıfta bulunmuş ancak bu kaynakla ilgili ayrıntılı bir künye vermemiş ve Yorgancıoğlu’na ait şu cümleyi örnek olarak göstermiştir: “Ortada südürme “sundurma” adı verilen bölüm 3 metre enindedir. Onun iki yanında da oda bulunur. Odaların kapıları südürmenin içindedir (Kabataş 2009:522)”. Kıbrıs Ağız ile ilgili sözlüğü olan araştırmacılarımızdan Bener Hakkı Hakeri sözlüğünde, südürme kelimesini şu şekilde açıklamıştır: “...3. Yağmur ya da güneşten korunmak için yapılan ve arkası duvara verilen çatı. Ör: Südürmenin girişinde, akşamdan duvara dayadığı baltasını, omuzladığı gibi yola koyulmuştu. @ Sundurma. 4. Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yeri. Ör: Yaklaşık 1,5 saat südürmede kaldık (ty:177)”. DS’nde “1. Ev önündeki çıkma, 2. Kiremitli çatıların, yapıdan taşan kesimi (1993:3714)”; Türk Dil Kurumu’nun Büyük Sözlüğü’nde ise “1. Ev önündeki çıkma. 2. Kiremitli çatıların, yapıdan taşan kesimi” şeklinde verilmektedir (www.tdk.gov.tr) [Erişim:01.04.2015]. Tuncer Gülensoy “...2. yağmurdan, güneşten korunmak için yapılan ve arkası bir duvara verilen çatı (2007:815)” şeklinde açıklamaktadır. Dolayısı ile geleneksel mimaride sundurmalar evin içinde veya dışında olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Evin içerisinde olan sundurmalarda odaların kapıları genellikle sundurmaya çıkmakta ve odalar arasındaki geçişlerde büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bunun yanında, genellikle yapıdan taşan ve doğal bir gölgelik olarak yer alan sundurmaların ölçüleri ile ilgili genel bir kanaat olmamasına karşın evlerin önlerinde veya arkalarındaki iç avlularında karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir yapı tekniği sadece Kıbrıs’a özgü değil başta Anadolu olmak üzere Türklerin yaşadığı çeşitli coğrafyalarda yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Erdim 1979, Bozkurt ve Altınçekiç 2013, Başıyigit ve Kartlı 2014).

Sundurmanın Geleneksel Türk Halk Mimarisindeki Yeri ve Önemi

Türk tarihine baktığımız zaman, Türklerin yaz-kış yerleşik bir hayatı kabul etmesi ve bunu benimsemesi çok da eskilere dayanmamaktadır. Uzun bir müddet

çadır tipi geçici konutlarda kaldığını bildiğimiz Türkler, yerleşik hayatı benimsedikten sonra kalıcı konutlara yerleşmiş ve buna bağlı olarak konutlara çeşitli fonksiyonlara sahip birimler eklemişlerdir. Türklerin İslâmiyeti kabul etmeleriyle, sosyo-kültürel yaşamda meydana gelen değişimler neticesinde konut yapısı da değişmiştir. Nitekim, sokak ile bağlantısı mahremiyet nedeni ile kesilmiş olan yapıların ana yaşam alanları, genellikle avlularla içe dönük bir hale getirilmiş, ekonomik ve sosyo-kültürel yapı dışarıdan bağımsız bir hale gelmiş, dışarıdan misafir olarak gelenlerin aniden bu yapıların içerisine girmeleri engellenmiş ve aynı zamanda gelen misafirlerin giriş kapısı önündeki “sundurma/sündürme”lerin altına girerek yağmurdan, kardan ve güneşten korunmaları sağlanmış olup ev içerisindeki mahremiyet ön/iç tarafta bulunan sundurmalar vasıtasıyla korunmuş, avlu içindeki sundurmalarda ise gündelik yaşama ait olan tüm sosyo-ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği ana alanlar haline gelmiştir (Bozkurt ve Altınçekiç 2013). Dolayısı ile sundurma hem kültürel, hem ekonomik hem de sosyal bir yapı unsuru olarak halk mimarisinde karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, dönemin sosyo-kültürel yapısına göre ev hayatı oldukça özel bir yere sahip olup, burada yaşananların herkes tarafından bilinmesi hoş karşılanmamaktadır. Aynı zamanda, çocukların büyütülmesi ile yakından ilgilenen kadınlar rahat bir şekilde ve sokaktan bağımsız olarak çocuklarını iç avlularda büyütebilmişlerdir. Giriş kısmındaki sundurmalar, dışarıdan gelen yabancılar ile çeşitli meselelerin görüşüldüğü içerisi ile bağlantısı sadece giriş kapısı olan alanlar olmuştur. İçerideki sundurmalar ise, aile içerisindeki mahremiyetin korunmasına yönelik bir yapı haline gelmiştir. Çünkü oda sayısı fazla olan konutlarda ebeveynlere ait olan odalar ayrı olup, diğer odalarla içten herhangi bir bağlantısı yoktu. Tek bağlantıları kapılar idi. Kapılar ise iç sundurmalara açılmakta idi. Avlu tarafındaki sundurmalar ise aileyi avlu tarafından gelen güneşten, yağmurdan koruyan bir yapıya sahipti. Kıbrıs gibi sıcak bir ülkede, yaşamın ana merkezlerinden biri haline gelmişti. Bu bağlamda, sundurmalar büyük veya küçük konutlarda dışarı ile bağlantıların kurulması veya iç avlularda dışarı ile olan bağın kesilmesi noktasında oldukça önemli bir yere sahipti. Sundurma tipi yapı tekniği, aynı zamanda hayvancılıkta da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yaz aylarında, sıcaklığın oldukça yüksek olduğu Kıbrıs'ın bitki örtüsünün zengin olmadığı bölgelerinde, sundurma tipi gölgeliklerin de kullanıldığını kaynak kişimizin aktardığı bilgilerden hareketle söyleyebiliriz (Aker 2015). Yine, I-B no'lu Kıbrıs Şeriyeye Sicili'nde Lefkoşa Ayasofya Mahallesi sakinlerinden müteveffa Derviş Efendi bin Abdullah Efendi'nin varislerinin açtığı veraset davasında şu ifadelerle rastlamaktayız: “*bir bâb öküz âhûrı ma'ç-sundurma* (1057-1265:58).” Dolayısı ile öküzlerin içinde bulunduğu ahır, sundurması ile birlikte bir verâset davasına konu olmuş ve ahıra ait olan sundurma özellikle belirtilmiştir. Bu da sundurmaların, sadece ev etrafında değil, aynı zamanda hayvancılıkta da önemli bir mimarî yapı olarak karşımıza çıktığını, göstermektedir. Sundurmaların, hayvancılık alanındaki kullanımlarını Anadolu'da da görmekteyiz (Kocaman ve Günel 2007).

Dolayısı ile Anadolu'dan Kıbrıs'a yerleşen Türkler geleneksel mimarideki sundurma uygulamasını Kıbrıs'ta da devam ettirmiş, aynı fonksiyonlara sahip konutlar yapmışlardır. Sosyo-kültürel ve coğrafi yapı, "sundurmaları" Türklerin yaşadığı bölgelerde zorunlu olarak inşaa edilmesi gereken mimari bir unsur haline getirmiştir. Örneğin: Adıyaman'daki kerpiç evin zemin kat planını incelediğimiz zaman, evin iç avlusunun kuzey batısında büyük bir sundurma, yine sundurmanın kuzey doğusunda bir ocaklık ile ocaklığın yan taraflarında duvarın içine oyulmuş olan niş, sundurmanın hemen bittiği yerde ve kuzey batısında büyük bir incir ağacı, incir ağacının hemen yanında ve güney kısmında bir adet su kuyusu ile sundurma duvarının arkasında bir adet helâ yer almış ve genişçe olan avlunun etrafı yüksek bir duvarla kapatılmıştır (Erdim 1979:73).

Lefkoşa'daki eski kerpiç yapılar ile aynı özellikleri taşıyan kırsal kesimdeki kerpiç yapıların zemin kat planları incelendiğinde etrafı duvarlarla çevrili olan evin doğu batı istikametinde yerleştirildiğini, eve girişin sundurma ile yapıldığını, büyük bir avlusunun olduğunu ve bu avlunun içerisinde, aşevi, zahire odası, samanlık, fırın ve helâ bulunduğunu görmekteyiz (Salihoğlu 1996:113). Sundurma tipi yapılar genellikle kirişli ve kemerli olmak üzere (Yücesoy 2013:5) ikiye ayrılmış, bazı konutların ön taraflarındaki sundurmalara ait fotoğraflarda, sundurmaların taş kemerlerle yapılması (Salihoğlu 2006:236,242) oldukça dikkat çekici olup böyle bir yapının dört kirişli basit sundurmaya göre daha görkemli olduğu görülmektedir. Bu da dışarıdan gelen misafirlerin mimari olarak estetik bir görüntüye sahip sundurmalarda misafir edildiğini göstermektedir. Dolayısı ile genel olarak sundurmalar Anadolu'da ve Türklerin yaşadığı diğer coğrafyalarda olduğu gibi konutlardan bağımsız olarak değil konutların en önemli parçaları olarak karşımıza çıkmakta ve sicillerde evlerden veya iş yerlerinden vb. yapılardan bahsedilirken eğer sundurmaya sahip ise bu özellikle belirtilmektedir. Çünkü mimari olarak evlerden ayrılması neredeyse mümkün olmayan bir yapıdır.

Kıbrıs Şer'iyye Sicillerinde Sundurmalar

Bu bölümde tarih kronolojisine sadık kalarak iki adet şer'iyye sicilinde yer alan sundurmaları incelemeye çalışacağız.

I. Sicil: Birinci sicil Ayşegül Akçam (2007) tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olup özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Defterin Tarihi: 1273 (1 Ocak 1857)-1274 (3 Temmuz 1857)

Defterin Arşiv Kayıt Bilgileri: Sıra numarası:4, kod:mah.ş., Geçici numara:l.a., Orijinal adı ve cinsi: Zabıt 1273-1274 (müsvedde). Başlangıç ve bitiş tarihi: 1857 ocak 1- 1857 temmuz 3. Şekli: ciltli, ebrulu mukavva kapak. Toplam varak sayısı: 120. Fizikî boyut: 19X27.5. Açıklama: Defter muhalefat ve vesayet davalarını içermektedir.

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELEK”

Her iki sicilin üzerinde zabıt ifadesi yer almasına rağmen İngiliz döneminden sonra şeriye sicilleri zabıt olarak kaydedilmiştir. Muhtemelen incelemiş olduğumuz defterler İngiliz döneminde tasnife tabii tutulmuş ve ön kapaklarına zabıt ibaresi eklendikten sonra hicri tarihleri de yazılmıştır. Ancak defterlerin hangi tarihte kataloglanarak zabıt olarak kaydedildiği hakkında herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Çünkü defterler, adanın İngilizlere kiralandığı 1878 tarihinden önceki tarihlere ait olduklarından dolayı aslında birer şeriye sicilidirler.

Hicri 1273-1274 tarihli sicilin içinde sundurmaların geçtiği iki adet davaya rastlamaktayız. Birinci dava, defterin 97a no'lu varağında başlayıp 97b no'lu varağında bitmektedir. Birinci davada sundurmanın geçtiği bölüm şu şekildedir:

6hristodulu nām hristiyan muvācehesinde mezkūr *ayandoni mahallesinde vāki* ve taraf-ı erbaası hristoğli

7. ve hacı danail ve hillo menzilleri ve taraf-ı rab'i tarik-i amm ile maḥdūd cem'an beş oda *öñlerinde şundurmasıyla* taḥmīnen nısf dönüm

8. miqdārı eşcār-ı müşmire ve ğayr-ı müşmire [ve dolāb kuyusını]-yi ḥāvī ve ḥavlı-yı müştemil bir bāb *menzil* müvekkilem mezbūreniñ babası müteveffā-yı merķūm 'ali efendiniñ

9. il'el-vefāt yedinde mülk ve ḥaḳḳı olub....

Davaya konu olan ev Lefkoşa Abdi Paşa Mahallesi'nde ve Ay-Andoni Mahallesi'nde olup veraset davasında geçmektedir. Evin dört bir tarafında sınır komşuları yer almakta ve yine dört bir tarafı herkese ait yol ile çevrili olup toplam beş adet oda yer almaktadır. Bunun yanında evin önünde bir de sundurma vardır. Sundurma ile birlikte yarım dönümlük meyve bahçesi, bahçede ise dolaplı bir kuyu yer almaktadır. Bu yer vefatından önce Ali Efendi'nin mülküdür. Dolayısı ile toplam beş oda olan evin tüm odalarının kapısı bu sundurmaya bakmakta olup odalar arasında geçişi sağladığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda, mülk davasında özellikle binada yer alan sundurmanın belirtildiğini görmekteyiz. Çünkü sundurma binadan bağımsız olmayıp binanın önünde yer almaktadır. Bu da onu yapısal olarak önemli bir unsur haline getirmekte olup resmi bir mahkeme defterinde kayıt olunmasına neden olmuştur.

İkinci dava, defterin 115a no'lu varağında başlayıp aynı varakta bitmektedir. İkinci davada sundurmanın geçtiği bölüm şu şekildedir:

1 maḥmūd paşa maḥallesi sākinlerinden meḥmed bin muştafa nām kimesne m[eclis-i şer'de] maḥalle-yi merķūmeli mollā ḥüseyn bin 'abdülmuḩᩉtalib muvācehesinde maḥalle-yi merķūmede

2 *vāki* bir taraftan ekmekci ḥacı ḥasan ve bir taraftan yüzbaşı ḥüseyn sāliḩ ve bir taraftan merķūm mollā ḥüseyn ve taraf-ı rab'i tarik-i amm ile

3 maḥdūd bir bāb oda *öñlerinde şundurmasıyla* ve bir miqdār ḥavlı-yı müştemil bir bāb *menzili*...

Bu davaya konu olan evin bir odası ve önünde sundurması ile birlikte bir de havlusu vardır. Dava neticelendirilmemiş olsa dahi tek odalı bir ev için sundurmanın olması mekânın genişlemesi ve özellikle de dışarıdan gelen misafirlerin evle olacak olan direkt temasını engellemektedir. Evler tek odalı olsalar bile mutlaka arkalarında özel hayatın yaşanması için bir havlu karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla aslında tek odalı gibi görünen ev sundurma ile birlikte bir odası yarı açık, bir odası kapalı bir odası da tamamen üstü açık (havlu) üç adet yaşam alanından oluşmaktadır diyebiliriz.

II.Sicil:İkinci sicil ise Zeki Akçam tarafından doktora tezi olarak hazırlanmakta olup arşiv kayıt bilgileri şu şekildedir:

Defterin Tarihi: 1281 (2 Kasım 1864)-1282 (2 Mayıs 1865) (Mah.Ş.11)

Defterin Arşiv Kayıt Bilgileri: Kod:mah.ş.11. Orijinal adı ve cinsi: Zabıt 1281-1282 (müsvedde). Başlangıç ve bitiş tarihi: 1864 Kasım 2- 1865 Mayıs 2. Açıklama: Defter, mahkeme-yi şeriyeye zabıt müsvedde defteridir. Şekli: Ciltli, ebrulu mukavva kapak. Fizikî boyut 20X29. Toplam varak: 78, boş varak sayısı 13.

Bu defterde sundurmaların içinde geçtiği on adet davaya rastlamaktayız. Birinci dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Dava, defterin 5b no’lu varağında başlayıp 6a no’lu varağında bitmektedir. Satır başlarında verilen numaralar ise satırların ilgili varakta yer almış olduğu satır numarasıdır. Dava metninin sundurma ile ilgili olan kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 cezîre-yi kıbrısta vâk’i maħrûse-yi lefkoşa maħallâtından ayaşofya maħallesi aħâlisinden iken bundan âkdem fevt olan muştafa

...

9 üzere maħalle-yi merķūmede kâin bir tarafdan ‘aliye hânım bint-i izzetî efendi hânesi ve bir tarafdan babuşçı hâcı oşmân menzili ve bir tarafdan

10 izzeti efendi celîlesi hadîce mollâ menzili ve taraf-ı râbi‘ ve tarîk-i amm ile maħdûd [*öñlerinde şundurmalar ile*] fevķânî üç bāb odalar

11 ... ve aşhâne ve tahtânî bir kiler ve bir bir şamanlık ve bir oda ve bir miķdâr havlı-yı müştemil bir bāb menzil ...

13 ve bir tarafdan sambuli hâcı yorgi mândırası ve bir tarafdan bağçe ve taraf-ı râbi‘ ħaralânbo fırahtısı bir kıt‘a çiftlik

14 menzilinden ibâret bir miķdar havlı-yı müştemil

15 dört bāb fevķânî oda *öñlerinde şundurmalarıyla* bir şamanlık ve bir aħûr ve bir kiler...

16...bir aşhâne şundurmalarıyla ...”

Dava veraset davası olup sundurma yapı iki adet ev ve bir aşhane önünde karşımıza çıkmaktadır. Birinci evin altında, üç adet oda yer alıp bu odaların önünde

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELEK”

sundurma vardır. Bunun yanında, bir adet aşhane, bir adet samanlık, bir adet kiler ve havlusu ile büyük bir evdir. İkinci evin ise yine altta dört adet odası ile önünde özellikle sundurması yer almaktadır. Sundurmanın yer aldığı üçüncü yapı ise aşhane yani mutfaktır. Özellikle bir adet sundurmanın mutfağın önünde olması oldukça önemlidir. Günlük olarak hazırlanan yemek veya mevsimlik saklanmak üzere hazırlanan ürünlerin işlenmesi, kurutulması gibi birçok faaliyet aşhanenin önündeki sundurmanın altında yapılabilir. Özellikle de Kıbrıs Adası'nda kuru ziraata dayalı ürünlerin hasat mevsiminin yaz olduğu düşünülürse aşhanenin önünde sundurma şeklinde bir yapıya rastlamamız tesadüfi değildir.

İkinci dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 6b no'lu varağının ikinci davasıdır. Dava 6b no'lu varakta başlayıp yine aynı varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 mahrüse-yi lefkoşa sākinlerinden baş maħalle mütemekkinlerinden hācı başkal veledi hācı duriş veledi bubis kız qarındaşı hācı doni

2 nām narşāniyye m[eclis-i şer' de] anastasiya hācı başkal nām narşāniyye tarafından şirā'-yī ātīü'z-zikrde taşdıka vekil-i şer' isī

...

4 maħalle-yi merķūmede vāk' i bir tarafdan tisfuħarisi

5 veledi vāsili ve bir tarafdan miħayili veledi iliyas menzili tarafeyn-i tarik-i āmm ile maħdūd [*öñlerinde şundurmalarıyla*] altı bāb taħtānī oda ve bir aşhāne

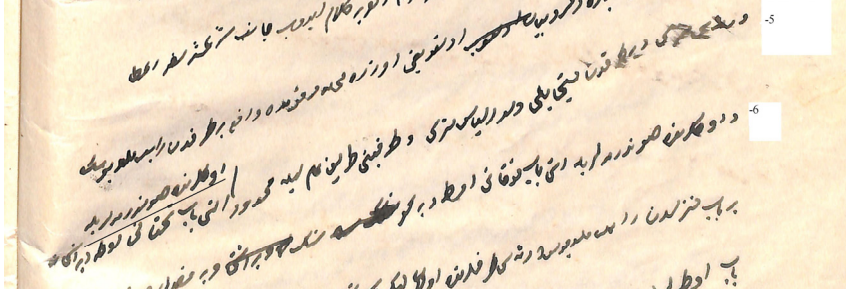
6 ve *öñlerinde şundurmalarıyla* altı bāb fevkānī oda ve ... ve bir miķdār ħavlı-yı müştemil

7 bir bāb menzilden ... taraflarında olan iki bāb taħtānī oda ve iki bāb fevkānī oda ki cem'an dört

8 bāb odalar ve *öñlerinde olan şundurmaları* mezkūr iki odanın dīvarlarının ...”

Yukarıdaki davada da görüleceği üzere karşımıza çok odalı bir ev çıkmakta olup hem alttaki odaların hem de üstteki odaların önlerinde sundurmalar mevcuttur. Sundurmaların bulunduğu ev ise Rumlara aittir. Bu Rumların da adada sundurma yapı tekniklerini kullandığı manasına gelir. Nitekim, Turgay Salıhoğlu Rumların da gündelik yaşamlarında sundurmayı etkin bir şekilde kullanmalarına yönelik bilgiler aktarmaktadır (2006:220). Ancak bu yapı tipinin Rumlardaki kullanımı ve tarihçesi ile ilgili ayrı bir çalışma yapılması gerektiğine inandığımızdan dolayı bu konu üzerinde fazla durmayacağız. Çünkü Türklerin adaya gelişi ile ilgili tezlerin yeniden gözden geçirilmesi ve 1571 öncesi adada Türk varlığı ile ilgili çalışmaların yapılması gerektiğine inanmaktayız.

Resim 1: “Önlerinde sundurmalarıyla” ifadesinin eklendiği H. 1281-1282 tarihli sicilin 6b no'lu varağının 5. satırı.

Bunun yanında üzerinde çalıştığımız sicilin birçok yerinde odaların sundurma bölümlerinin yazımı unutulmuş olup daha sonradan ilgili satıra bir çizgi çekilmek sureti ile “önlerinde sundurmalarıyla ya da sundurmalarıyla” şeklinde ifadelerin eklendiği görülmektedir. Bu da sundurmaların, gündelik yaşamımızda yüklenmiş olduğu önemli fonksiyonlara binaen mimari yapılardan ayrılmaması gereken ve mahkeme kayıtlarına resmî olarak işlenmesinin zorunlu olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmamızda çizgi çekilerek sonradan eklenen bölümler “[]” işareti ile gösterilmiştir.

Üçüncü dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 7a no’lu varağının tek davasıdır. Dava 7a no’lu varakta başlayıp yine aynı varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“3 mahalle-yi mezbürede kâin bir taraftan kızım anastasya menzili ve bir taraftan miḥâyili veledi iliyas menzili ve tarafeyn-i

4 tarîk-i âmm ile maḥdûd [önlerinde şundurmalarıyla] dört bâb tahtânî oda bir aşhâne ve [önlerinde şundurmalarıyla] dört bâb fevkânî oda ve ...

5 önünde olan şundurmalarıyla bir miqdâr havlı-yı müstemil bir bâb menzili”

Yine bu dava da Rumlara ait olup hem altta hem de üstte yer alan odaların önünde sundurma karşımıza çıkmaktadır.

Dördüncü dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 16a no’lu varağında yer almaktadır. Dava 16a no’lu varakta başlayıp 17a no’lu varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 tuzla kazâsında nefs-i tuzla iskelesi sâkinlerinden ‘abdurrahman efendi ibn-i ‘abdullah

...

10 olub [mümâ-ileyh aḥmed efendi aḥz ü kabz idüb] ve yine babaları müteveffâ-yı mümâ-ileyhden mevrûş ve müntakıl iskele-yi mezbürede vâki‘ on kıt‘a mağâza

11 yeriniñ üzerinde köşk ve ikisiniñ şundurmalarıyla ve beş bâb dükkân üçünüñ önlerinde şundurmalarıyla

12 ve bir bâb ḳahvehânesi dolâb ve ...”

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELEK”

Bu dava, sundurma yapılarının çokluğu ve farklı bölümlerde yer alması bakımından oldukça zengindir. İskele Kazası'nda yer alan büyük mağazanın üstündeki köşkte (balkon) iki adet, yine aynı yapının içinde bulunan beş dükkânın ise üç tanesinin önünde sundurma yer almaktadır. Dolayısı ile sundurmalar sadece kırsal alan ve kasabadaki evlerde değil aynı zamanda dükkân önlerinde de bulunmaktadır. Davada herhangi bir bilgi verilmemesine karşın dükkân önlerindeki sundurmaların satılacak olan ürünlerin güneşten, yağmurdan ve çeşitli dış etkenlerden korunması için yapıldığını söyleyebiliriz. Dava veraset davası olup yapıların önünde önemli bir işleve sahip olan sundurmalarla özellikle bahsedilmiş ve adı geçen yapılara ait hisselerin sundurmalarıyla birlikte verilmesi murat edilmiştir.

Beşinci dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 18a no'lu varağının ikinci davasıdır. Dava 18a no'lu varakta başlayıp aynı varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 arab ahmed paşa mahâllesi sâkinlerinden şükrü ibn-i başmacı mehmed ağa karındaşı nûri ibn-i başmacı mehmed ağa nâm kimesneler

...

3 her biri yek digerine muttaşıl iki tarafından tarîk-i âmm ve bir tarafından süleyman efendi ve bir tarafından yorgancı hâcî muştafa menzili ile

4 mağdûd [öñlerinde şundurmalarıyla] beş bâb fevķânî oda ve dört bâb tahtânî oda [öñlerinde şundurmalarıyla] fevķânî bir bâb ve tahtânî bir bâb cem'an iki bâb aşhâne

5 fevķânîyesinde bir şemen ve tahtânîyesinde bir şemen taht'ül-ķal'a mahâllesi ahâlîsinden ķahveci ķasan ibn-i muştafa...”

Bu davada yer alan odalar altlı üstlü olup üstte dört oda ve sundurma, altta ise dört oda ile sundurma ve yine hem altta hem de üstte birer aşhane ile bu aşhanelerin önlerinde sundurma yer almaktadır. Dolayısı ile aşhane de dahil olmak üzere bütün odaların kapıları sundurmalarla açılmaktadır.

Altıncı dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 22a no'lu varağında yer almaktadır. Dava 22a no'lu varakta başlayıp 22b no'lu varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“7 menzili ve bir tarafından mütercim ķasan menzili ve taraf-ı rābi' ve tarîk-i âmm ile mağdûd [öñlerinde şundurmalarıyla] iki bâb tahtânî ve iki bâb fevķânî...”

Bu davadaki ev ise altlı üstlü ikişer odadan dört odaya sahip olup her iki odanın da önünde sundurma yer almaktadır. Bunun yanında evin dört bir tarafı yol ile çevrili olup ev mütercim Hasan'ın sınır komşusudur.

Yedinci dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 24a no'lu varağında yer almaktadır. Dava 24a no'lu varakta başlayıp 24b no'lu varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 maħrüse-yi lefkoşa aħālisinden iken bundan āqdem fevt olan kolları meħmed emīn efendi ibn-i aħmed ibn-i ‘abdullah nām kimesneniñ

...

7cāmī‘ -yi cedīd maħallesinde

8 kāin bir tarafından ... ʔarıķ bin ħasan ve ... ħācı meħmed ‘ali vereşesi menzili ve bir tarafından bataķzāde ħāfiż oşmān efendi

9 vereşesi menziliyle ‘aṭā aħmed efendi menzili ve bir tarafından yūsuf bin paşa muşṭafa efendi menzili ve tarafından rābi‘ ve ʔarıķ-i āmm ile

10 maħdūd *öñlerinde şundurmalarıyla* iki bāb fevķānī oda ve bir köşķ ve bir aşhāne ve bir ... ve [*öñlerinde şundurmalarıyla*]taħtānī ve iki bāb oda

11 ve bir aşhāne ve bir ... ve eşcār-ı müşmire ve ħayr-ı müşmire-yi ħāvī bir miķdār ħavlısı ve bir miķdār ‘arşa-yı ħāliye-yi müştemil bir *bāb menzil...*”

Yine yedinci davaya konu olan ev, altı üstlü şundurmalarıyla birlikte ikişer odadan oluşmaktadır. Bu evin bir de havlusu vardır. Havlunun içinde ise çeşitli ağaċlar yer almaktadır. Yine şundurmanın dışında bir köşķ ve aşhane karşımıza çıkmaktadır. Dava yine mülk davası olup özellikle şundurmanın belirtildiğini görmekteyiz.

Sekizinci dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 35a no’lu varāğında yer almaktadır. Dava 35a no’lu varakta başlayıp 36b no’lu varakta bitmektedir. Dava metninin şundurma ile ilgili kısmı aşığdaki gibidir:

“1 cezāre-yi kıbrısdā vāk‘i maħrüse-yi lefkoşa maħallātından ‘arab aħmed paşa maħallesi aħālisinden iken bundan āqdem fevt olan başmacızāde

...

13 meryem ħātūn bint-i abdullah menzili ba‘zen ʔarıķ-i āmm ile maħdūd fevķānī *öñlerinde şundurmalarıyla* altı bāb oda ve bir bāb ħarāb oda

35b/1

“1 ve kezālik öñlerinde şundurmalarıyla taħtānī ʔokuz bāb oda ve bir [taħtānī] ħarāb odalar cem‘an on beş bāb

...

9 efendi dükkānı ve bir tarafından yūnān teb‘asından ħācı koşṭanṭı veledi yorgi dükkānı ve tarafından ʔarıķ-i āmm ile maħdūd yek-digerine

10 mutṭaşıl dükkānlarında *şundurmalarıyla* iki bāb sebzevāṭcı dükkānları...”

Sekizinci dava da şundurmanın farklı yapılar da kullanılması bakımından oldukça zengindir. Birinci evin üstünde altı oda ve bu odaların önlerinde ise şundurma yer almaktadır. Yine aynı evin altında ise dokuz adet oda şundurmalarıyla birlikte yer almaktadır. Bunun yanında iki adet sebze dükkānı yine şundurmalarıyla karşımıza çıkmaktadır. Dönemin teknik imkânları düşünüldeğinde satılacak olan

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİNDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELEK”

sebzelerin raf ömrünün, güneş vb. hava şartlarına maruz kalmadan uzatılması sundurmanın kullanımına bağıdır. Çünkü sundurma, sebzeleri bu etkilerden korumaktadır.

Dokuzuncu dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 50a no’lu varağında yer almaktadır. Dava, 50a no’lu varakta başlayıp bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1 maħrüse-yi lefkoşa maħallâtından ebu-ķavuk paşa maħallesi sākinelerinden zāt-ı ta‘rîf’iş-şer‘î ile ma‘rûfe ...

4 mahalle-yi mezkûrede kâin bir tarafdan benim mülküm ve bir tarafdan keçeci hâcı oşmân menzili

5 bir tarafdan ibrahîm çavuş menzili [araf-ı rābi‘] meħmed efendi ibn-i imâm hâfiz menzili ile maħdûd bir bāb taħtânî oda *öñünde şundurmalarıyla*

6 ve mezkûr *şundurma hizasında yigirmi ayak arzan* ve elli beş ayak tûlen bir miķdâr mu‘ayyen

7 hāvlı-yı müştemil bir bāb menzili oğlum mezbûr şalihe dört yüz ğurûşa bey‘ ve temlik ve teslim itdiğimde ...”

Dokuzuncu davada diğerk davalara ile benzer olan husus altta bir oda olması ve bu odanın önünde ise sundurmanın bulunmasıdır. Ancak davanın devam eden 5. ve 6. satırlarında evi çevreleyen havlunun hududu ile ilgili tespiti esas olan belirleyici unsur sundurmadır. Tahtânî (alttaki) odanın önünde yer alan sundurmanın hizasından, yirmi ayak enine ve elli beş ayak boyuna bir miktar havlunun adı geçen Salih’e dört yüz kuruşa satıldığından bahsedilmektedir. Dolayısı ile mülk satışı ile ilgili bir davada satışa konu olan mülkün sınırlarının belirlenmesinde sundurmaların sınır belirleyici nokta olarak esas alındığını görmekteyiz. Bu da sadece evin yapısal bir unsuru olmasının yanında, evin dış sınırlarını belirleyici önemli bir sınır başlangıç noktası olarak da kullanıldığını göstermektedir.

Onuncu dava ile ilgili bilgiler şu şekildedir: Dava, defterin 55a no’lu varağında yer almaktadır. Dava 55a no’lu varakta başlayıp 55b no’lu varakta bitmektedir. Dava metninin sundurma ile ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“8 oşmân efendi ibn-i debbağ yûsuf ağa [ile] li-ebeveyn kız karındaşı zehra hânım dükkânları ve bir tarafdan keresteci hâcı yannaci dükkânı

9 ve bir tarafdan çerķâbî dere ve taraf-ı rābi‘ tarik-i āmm ile *maħdûd [öñlerinde şundurmalarıyla]* bir bāb şandıkçı dükkânı tarafeynden icāb...”

Onuncu davaya konu olan sundurma sandıkçı dükkânının önündedir. Satışa konu olan sandıkçı dükkânının sınırları ile ilgili açıklamalar verildikten sonra bir adet kapısı olan dükkânın yine ön tarafında bulunan sundurmaları özellikle belirtilir. Yine satılmak üzere hazırlanan sandıkların sundurmanın altında güneşten, yağmurdan vb. hava şartlarından korunması neredeyse zorunludur. Çünkü işlenmiş olan tahtanın çok uzun bir süre güneşe ve yağmura veya olumsuz hava şartlarına

maruz kalması, sandığın özelliklerini kaybederek ekonomik değerinin düşmesine neden olacaktır. Aynı zamanda bu tür ürünler sadece dükkân içerisinde değil özellikle yüzyıllardan beridir dükkân önlerinde teşhir edilmektedir. Bu teşhiri kolaylaştıran en önemli unsur ise sundurmalarıdır.

Sonuç

Sonuç olarak, Türklerin sosyo-kültürel yaşamında önemli bir maddî kültür unsuru olan sundurmalar, Kıbrıs'ta da karşımıza çıkmış olup özellikle incelemiş olduğumuz iki adet şerîye sicilinde ve çeşitli dava türlerindeki mimari yapılarda belirtilmesi gereken önemli unsurlar oldukları görülmüştür. 1273-1274 tarihli sicilde iki, 1281-1282 tarihli sicilde ise içinde sundurmanın geçtiği on adet dava tespit edilmiştir. Bu davalarda sundurmalar evlerin, odaların, aşhanelerin ve dükkânların önlerinde ve yine evlerin birinci ve ikinci katlarında yer almıştır. Sundurmalar mülk, veraset ve mülk satışı ile ilgili dava türlerinde görülmüş eğer metin içerisinde eklenmesi unutulmuş ise hemen çizgi çekilip satırın üstüne "sundurmalarıyla ya da önlerinde sundurmalarıyla" ifadeleri ile yazılmıştır. Bu da sosyo-kültürel hayatımızda oldukça önemli bir yere sahip olan ve önemli bir yaşam merkezi haline gelen sundurmaların şerî mahkeme tutanaklarına kayıt ettirilmesini zorunlu bir hale getirmiştir. Çünkü hangi dava türü olursa olsun sundurmalar, evin önemli mimari unsurlarından olup özel hayatın korunması, çocukların yetiştirilmesi, dışarıdan gelen misafirlerin evin içerisine girmeden ağırlanması, ev içindeki sosyal ve ekonomik hayatın sürdürülmesi, coğrafi şartlara bağlı olarak iklimlendirmede kullanılması gibi birçok fonksiyona sahip olması nedeniyle sicillerde de kayıt altına alınmıştır. Evin sundurmalarından bağımsız olarak düşünülmesi mümkün olmadığından dolayı sundurmanın resmî olarak devredilmediği bir davada taraflar arasındaki anlaşmazlıkların devam etme olasılığı çok yüksektir. Hatta sundurmalar, havlu sınırlarının belirlenmesinde ölçümün başlayacağı esas noktalar haline gelmiştir.

Kaynak Kişi

AKER, Hamide (2005). Doğum tarihi ve yeri 15.01.1958 KKTC-Altınova, mesleği ev hanımı, eğitim durumu ilkokul olan kaynak kişi ile Zeki Akçam'ın 18.04.2015 tarihinde Paşaköy'de ve kaynak kişinin kendi evinde yaptığı derleme ve gözlem notları.

Kaynakça

- AKÇAM, Ayşegül, (2007). *1273 (1 Ocak 1857)-1274 (3 Temmuz 1857) Tarihli Kıbrıs Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyonlu Metni*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi.
- BAŞYİĞİT, Celalettin ve KARTLI, M. İrem, (2014). "Geleneksel Romen Evlerinin Mimari Açından İncelenmesi". *Süleyman Demirel University Journal of Natural and Applied Science*. XVIII (3):36-41.
- BOZKURT, S. Gülçin ve ALTINÇEKİÇ, Hakan, (2013). "Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde

KIBRIS ŞERİYE SİCİLLERİ'NDE MADDİ KÜLTÜR UNSURLARINDAN
“SUNDURMALAR/SÜNDÜRMELER”

- İrdelenmesi”, *Journal of the Faculty of Forestry*, Istanbul University, LXIII (1), 2013:69-91.
- Büyük Türkçe Sözlük*. 01.04.2015. <<http://www.tdk.gov.tr>>
- ÇEVİKEL, Nuri, (2000). *Kıbrıs Eyâleti: Yönetim, Kilise, Ayan ve Halk (1750-1800)*. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi.
- Derleme Sözlüğü* (1993) [DS]. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DÜNDAR, Recep (1998). *Kıbrıs Beylerbeyliği: (1570-1670)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- ERDİM, M. Murat (1979). “Adıyaman’dan Bir Kerpiç Ev”, *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*. V(1): 69-77.
- GÜLENSOY, Tuncer (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü –Etimolojik Sözlük Denemesi- III.Cilt*. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HAKERİ, B. Hakkı (TY), *Hakeri’nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü*, Lefkoşa: Hakeri Yayınları.
- KABATAŞ, Orhan (2009), *Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*, Lefkoşa: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
- Kıbrıs Şeriyeye Sicili* [KSS], (1018-1019). KKTC Cumhurbaşkanlığı Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi, No.III.
- Kıbrıs Şeriyeye Sicili* [KSS], (1043-1044). KKTC Cumhurbaşkanlığı Millî Arşiv Dairesi, No.IV.
- Kıbrıs Şeriyeye Sicili* [KSS], (1057-1265). KKTC Cumhurbaşkanlığı Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi, No.I-B.
- Kıbrıs Şeriyeye Sicili* [KSS], (Zabıt) (1280-1281). KKTC Cumhurbaşkanlığı Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi, No.VIII.
- KOCAMAN, İ. ve GÜNAL R. (2007). “Tekirdağ İli Merkez İlçeye Bağlı Köylerde Bulunan Koyun Ağaçlarının Yapısal Özelliklerinin Belirlenmesi ve Geliştirilebilir Olanaklarının Araştırılması”. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*. Namık Kemal Üniversitesi, IV (3): 339-346.
- ÖZKUL, A. Efdal, (2005). *Kıbrıs’ın Sosyo-Ekonomik Tarihi: 1726-1750*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- SALİHOĞLU, Turgay, (1996). *K.K.T.C.’de Orta Mesarya Ovası ile Karpaz Yarımadası’nda 1950 Yılı Öncesi Konutlardaki İklimsel Özelliklerin Kullanılışı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi.
- SALİHOĞLU, Turgay, (2006). *Kıbrıs Adasında Konut*. Lefkoşa: Dörtrenk Matbaacılık, 2006.
- YÜCESOY, Özge (2015). “Kıbrıs Geleneksel Konut Mimarisi Tasarımındaki Temel Etkenlerin Mimari ve Ekolojik Yansımaları”. *1. Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy:Bağlıköy Örneği Sempozyumu*. Yayınlanmamış Bildiri KKTC: Lefke Avrupa Üniversitesi. Yayınlanmamış Bildiri